

H. L a n g k a m m e r, *Nowy Testament o Kościele*, Wrocław 1995, ss. 221.

Nowa książka o. prof. H. Langkammera poświęcona jest Kościołowi, a ściślej mówiąc temu, co Nowy Testament mówi o Kościele. Uściślenie to wprowadza sam Autor (s. 7) wskazując na fakt, że większość pism Nowego Testamentu nie przedstawia określonej wizji Kościoła, a jednak wszystkie w większym lub mniejszym stopniu mówią o Kościele. Autor już od dłuższego czasu zajmuje się problematyką Kościoła, o czym świadczą takie choćby publikacje, jak: *Nauka Pawła o Kościele*, w: *Materiały pomocnicze do wykładów z biblistyki*, t. VI (red. L. Stachowiak, R. Rubinkiewicz), Lublin 1983, s. 81-108; *Jezus u podstaw Kościoła*, w: *Kościół w świetle Biblii*, red. J. Szłaga, Lublin 1984, s. 37-51. Rezultatem tych wieloletnich badań jest opublikowana przez wydawnictwo św. Antoniego we Wrocławiu książka, która jest pierwszą polską monografią biblijną o Kościele, opartą na tekstach Nowego Testamentu<sup>1</sup>.

Tytuł monografii – *Nowy Testament o Kościele* – jest trafny i logicznie ustawia strukturę książki. Autor wychodzi od podstawowych określeń i obrazów Kościoła w Nowym Testamencie (s. 10-20), wskazuje na ich genezę, nowotestamentalną semantykę i związki z Osobą Jezusa Chrystusa. Następnie przechodzi do fundamentalnej kwestii eklezjologii nowotestamentalnej: Czy Jezus jest u podstaw Kościoła? (s. 21-34). Innymi słowy – jaka jest relacja Jezusa do Kościoła? O. Langkammer odrzuca dwa aktualnie najbardziej skrajne podejścia do tego zagadnienia. Jedno reprezentuje pogląd G. Lohfinka<sup>2</sup> stwierdzający, że Kościół Nowego Testamentu jest zwyczajną kontynuacją Ludu Bożego Starego Testamentu. Taki pogląd sugeruje, że Jezus nie tworzył w zasadzie nic nowego, tylko –

---

<sup>1</sup> Wcześniej wydana monografia J. Stępnia z zakresu eklezjologii biblijnej dotyczy jedynie eklezjologii św. Pawła. Por. *Eklezjologia św. Pawła*, Poznań 1972.

<sup>2</sup> Por. G. L o h f i n k, *Wie hat Jesus Gemeinde gewollt?*, Freiburg 1982; por. t e n ż e, *Der Ablauf der Osterereignisse und die Anfänge der Urgemeinde*, w: *Studien zum Neuen Testament* (SBAB 3), Stuttgart 1989, s. 149-167.

kontynuując – zwołuje na nowo „rozproszony Izrael”; przeistacza stare, tworząc podwaliny pod nową społeczność Jahwe. Drugie natomiast podejście – to hipoteza A. Loisy’ego, że „Jezus głosił królestwo Boże, a oto nastał Kościół” Hipoteza ta usiłuje wyeliminować Jezusa z roli założyciela Kościoła.

Odpowiadając na pogląd G. Lohfinka, H. Langkammer stwierdza, że w jakimś sensie kontynuacja istnieje, „ale zostaje tak zorganizowana, że powstaje [...] coś nowego” (s. 21). Sam Jezus potwierdza „to coś nowego” w antytezach Kazania na Górze (Mt 5,27 nn), w przykładach o nowym winie, nowych bukłakach i szacie (Mk 2,21-22). Potwierdza to także analiza tytułów chrystologicznych Nowego Testamentu (zob. s. 22). Również św. Paweł wskazuje na tę nowość, nazywając Stare Przymierze „pedagogiem”, który doprowadza do Nowego Testamentu. Po tej samej linii idzie Autor Listu do Hebrajczyków, ukazując po mistrzowsku szereg przeciwieństw między Starym i Nowym Przymierzem.

Jeśli idzie o pogląd A. Loisy’ego, że „Jezus głosił królestwo Boże, a oto nastał Kościół”, Autor wykazuje, że błędem Loisy’ego było to, iż „w kerygmacie o królestwie Bożym widział głównie element teologicznej informacji – rodzaj nauki o królestwie Bożym, a za mało podkreślał moment realizacji” (s. 23). „Realizacja królestwa Bożego, według przykładu danego nam przez Jezusa, jest [...] podstawowym elementem eklezjotwórczym w całym zespole czy łańcuchu innych części twórczych i w pewnym sensie je warunkuje i obejmuje” (tamże).

Rozdział trzeci (s. 35 nn) rozpoczyna szczegółowy wykład tezy, że u podstaw Kościoła jest Jezus Chrystus. Nosi on tytuł: „Eklezjalna perspektywa Jezusowej działalności zbawczej” Działalność zbawcza Jezusa obejmuje m.in. takie fakty, które właśnie o tej perspektywie eklezjalnej świadczą: powołanie uczniów, ustanowienie Dwunastu, zwanych apostołami, nadanie prymatu Piotrowi. Fakty te wskazują na ścisły genetyczny związek Kościoła z Jezusem z Nazaretu oraz świadczą o tym, że Jezus liczył się ze swoim odejściem i pragnął zagwarantować owocność zainicjowanego przez siebie dzieła zbawczego, które miał kontynuować Kościół. Ogniwem istotnym łączącym Kościół z Jezusem Chrystusem są właśnie apostołowie, którzy jako świadkowie życia Jezusa, a później Jego zmartwychwstania, przekazują słowa i czyny Jezusa. Oni to stanowią tzw. tradycję apostołską, tak miarodajną dla kształtowania się Kościoła.

Następne rozdziały (od IV do XVII) odkrywają kolejno, co każda księga Nowego Testamentu – począwszy od Ewangelii św. Marka (rozd. IV) – mówi o Kościele, jaką ma jego ideę, co akcentuje najbardziej. Ta konsekwencja metodologiczna pozwala H. Langkammerowi jasno uchwycić każdy nowy, często oryginalny element Kościoła, który przekazuje w swej księdze autor natchniony. Otrzymujemy w ten sposób bardzo wyczerpujący, a przy tym nader obiektywny obraz tego, co księgi Nowego Testamentu rzeczywiście mówią o Kościele.

Cennym uzupełnieniem zasadniczego wykładu treści eklezjologicznych Nowego Testamentu są w omawianym studium 3 ekskursy, które dotyczą niezwykle aktualnych dziś i dyskutowanych problemów: 1. Kościoły domowe w Nowym Testamencie, 2. Jedność i jedyność Kościoła w świetle Nowego Testamentu, 3. Znaczenie i rola kobiety w Kościele pierwotnym.

Książkę zamyka artykuł o. Bonawentury Smolki pt. „Podstawowe założenia teologiczne współczesnej działalności ekumenicznej Kościoła Katolickiego” (s. 192-209).

Książka H. Langkammera w ocenie jej pierwszych bardzo kompetentnych czytelników (ks. bp A. Nossol, ks. prof. Cz. Bartnik) znalazła duże uznanie. Podkreślają oni jej szczególną wartość i rangę. Jest to bowiem pierwsza w Polsce całościowo ujęta naukowa monografia biblijna o Kościele, napisana w sposób „chłodny” intelektualnie, bez apologetycznych intencji, precyzyjna w argumentacji. Zawiera ona obok rzetelnej wiedzy biblijnej duży ładunek ewangelicznego żaru i głębokiej wiary Autora, który przeznaczona swoje studium „dla każdego, kto kocha Kościół i pragnie swoją wiarę «w jeden, święty, katolicki i apostolski Kościół» przeanalizować i umocnić” (s. 8). Książka jest niezwykle jasna i logiczna, a dzięki podsumowaniom umieszczonym na końcu każdego rozdziału jeszcze dobitniej precyzująca myśl Autora, jaką w swym wywodzie pragnął uwypuklić. O jej wartości świadczy także wykorzystana najnowsza literatura zagraniczna i polska, uwidocz-niona zarówno na końcu poszczególnych rozdziałów, jak i w spisie bibliograficznym.

W zamiarze Autora książka jest przeznaczona dla szerokiego ogółu czytelników, a więc nie tylko dla teologów i duszpasterzy, ale również dla katechetów, studentów i wszystkich, którym problematyka Kościoła leży na sercu.

*ks. Henryk Lempa*